

รายงาน

เรื่อง เครื่องเทศกับการล่าอาณานิคม

เสนอ

อ.ดร.ภัทณิดา โสตาบัน

จัดทำโดย

นาย อริณุชย์ อวยเจริญ

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา การเขียนรายงาน (90304004)

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

คำนำ

รายงานเล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชา การเขียนรายงาน จัดทำขึ้นโดยมีจุดประสงค์เพื่อนำเสนอเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องเทศที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ที่มีมาอย่างยาวนาน โดยมีเนื้อหาประกอบที่ไปด้วยความรู้เกี่ยวกับเครื่องเทศ ความสำคัญของเครื่องเทศในประวัติศาสตร์ และเหตุการณ์สำคัญแห่งประวัติศาสตร์อันเนื่องมาจากความต้องการในเครื่องเทศ

ผู้จัดทำหวังว่า รายงานเล่มนี้จะประโยชน์กับผู้อ่าน หรือนักเรียน นักศึกษาที่สนใจข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และเครื่องเทศ หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้จัดทำขออภัยและขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

นาย อริณุชย์ อวยเจริญ

10 ธันวาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
1. รู้จักกับเครื่องเทศ	1
1.1 เครื่องเทศ	1
1.2 ความสำคัญของเครื่องเทศในประวัติศาสตร์	1
2. จุดเริ่มต้นของการล่าอาณานิคมเพื่อเครื่องเทศ	2
3. ประวัติศาสตร์กับเครื่องเทศในทวีปตะวันออกเฉียงใต้	3
2.1 มะละกา ศูนย์กลางแห่งการค้าเครื่องเทศ	4
2.2 เกาะโมลุกกะ เกาะแห่งเครื่องเทศ	4
4. ผลที่เกิดขึ้นจากการล่าอาณานิคมเพื่อเครื่องเทศ	5

เครื่องเทศกับการล่าอาณานิคม

1. รู้จักกับเครื่องเทศ

1.1 เครื่องเทศ

เครื่องเทศนั้นคือ ส่วนต่างๆของพืช เช่น เมล็ด เปลือก ผล ผิวนอกของผล ใบ ราก ลำต้น ฯลฯ ที่ทำให้แห้งแล้วนำมาเป็นเครื่องปรุงในอาหาร เพื่อให้ได้รสชาติ สีกลิ่น หรือคุณสมบัติอื่นๆที่ต้องการ โดยแบ่งเครื่องเทศได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1.1 เครื่องเทศสด ได้แก่ พืชสวนครัวที่มีน้ำมันหอมระเหยในขณะที่ยังสดอยู่ และจะค่อยๆระเหยจางไปกับความแห้ง ซึ่งจะทำให้ความหอมลดลงหรือหมดไป เช่น กระเทียม หอมแดง หอมใหญ่ โหระพา แมงลัก ผักชีฝรั่ง ขึ้นฉ่าย ใบมะกรูด ตะไคร้ ขิง เป็นต้น

1.1.2 เครื่องเทศแห้ง จะให้น้ำมันหอมระเหยเมื่อแห้ง และยิ่งหอมมากขึ้นเมื่อได้รับความร้อน ซึ่งจะกระตุ้นให้คายกลิ่นหอมออกมา ดังนั้นก่อนจะนำไปใช้ปรุงอาหาร จึงนิยมนำมาคั่วก่อน ได้แก่ พริกไทย อบเชย โป๊ยกั๊ก กระวาน ยี่หระ เป็นต้น

ส่วนประโยชน์ของเครื่องเทศมีด้วยกันหลายอย่าง เช่น ใช้ประกอบอาหาร ใช้เป็นอาหารโดยตรง ใช้ปรุงแต่งสีกลิ่นรส อาหาร และใช้ในการถนอมอาหาร โดยเครื่องเทศบางชนิดจะมีสารที่ช่วยยับยั้งการเจริญของจุลินทรีย์บางชนิด

1.2 ความสำคัญของเครื่องเทศในประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์ของเครื่องเทศและสมุนไพรเกี่ยวเนื่องกันกับประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติเป็นอย่างมาก เริ่มมีการค้าเครื่องเทศแพร่ขยายอย่างกว้างขวางในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และตะวันออกกลางมาตั้งแต่ 2,000 ปีก่อนคริสตกาล โดยเครื่องเทศยอดนิยมของยุคก่อนก็คือ อบเชย และพริกไทยดำ ส่วนในเอเชียตะวันออกจะนิยมพริกไทยขาวและสมุนไพร มนุษย์ใช้เครื่องเทศและสมุนไพรในทุกกิจกรรมของชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย ชาวอียิปต์ใช้สมุนไพรลิ้มรสในการทำมัมมี่ และชาวอียิปต์นี่เองที่เป็นผู้บริโภคเครื่องเทศและสมุนไพรรายใหญ่ของโลกจนทำให้เกิดการค้าเครื่องเทศและสมุนไพรแพร่หลายไปทั่ว ในยุค 1,000 ปีก่อนคริสตกาล มีการใช้สมุนไพรเป็นส่วนประกอบในยาแผนโบราณของชาวจีน เกาหลี และอินเดีย มีการใช้เครื่องเทศและสมุนไพรในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและไสยศาสตร์มนต์ดำของบรรดานักบวชและแม่มด หมอผีทั้งหลายอย่างกว้างขวาง หลักฐานทางโบราณคดีพบว่าการใช้กานพลูในงานครัวของชาวเมโสโปเต-

เมื่อยมาตั้งแต่ 1,700 ปีก่อนคริสตกาล และในวรรณคดีของอินเดียอย่าง รามายณะ ก็มีการกล่าวถึงกานพลู เช่นเดียวกับประวัติศาสตร์ของชาวโรมันที่มีการระบุว่ามีการใช้กานพลูมาตั้งแต่ต้นคริสตกาล ซึ่งวรรณคดีทั้งหลายนี้เองที่เป็นหลักฐานบ่งชี้ว่า มนุษย์ได้มีการใช้เครื่องเทศกันมาอย่างยาวนาน

2. จุดเริ่มต้นของการล่าอาณานิคมเพื่อเครื่องเทศ

ในอดีต พ่อค้าชาวโรมัน(อารยธรรมที่มีอิทธิพลสูงสุดในตะวันตก) สามารถเข้าถึงเส้นทางการค้าเหล่านี้ได้เอง ความรู้เรื่องลมสินค้า ช่วยให้ชาวโรมันสามารถเดินเรือจากทะเลแดงไปยังอินเดียได้โดยตรง แต่หลังจากการค้าขายในเส้นทางนี้นานนับพันปี เส้นทางการค้าทั้งสองทางนี้ก็เริ่มเกิดอุปสรรค และเป็นจุดเริ่มต้นของความเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์โลกไปแบบสิ้นเชิง เส้นทางการค้าทางทะเลแบบค่อนข้างเสรี เริ่มสะดุดหยุดลง เมื่อชาวอาหรับเริ่มหันมานับถือศาสนาอิสลามและมีการรวมกลุ่มกันที่เข้มแข็งขึ้น ต่อมาในปี ค.ศ. 641 กองทหารมุสลิมได้ยึดเมืองท่าอเล็กซานเดรียได้ การค้าเครื่องเทศที่ตะวันตกเคยค้าได้เอง จึงสะดุดหยุดลง และเปลี่ยนเป็นการค้าผ่านพ่อค้าและอำนาจของชาวมุสลิมแทน เพื่อเพิ่มกำไรจากการค้าเครื่องเทศ ชาวมุสลิมใช้วิธีการค้าผูกขาดเครื่องเทศ โดยส่งผ่านเครื่องเทศไปยังเพียงไม่กี่จุดในยุโรป เวนิส ที่ซึ่งเป็นพันธมิตรกับสุลต่านมุสลิม ถือเป็นผู้จัดจำหน่ายเครื่องเทศที่ทรงอิทธิพลสูงสุดในยุโรป ในปี ค.ศ. 1400 ปริมาณการค้าเครื่องเทศในเวนิสแต่ละปีสูงถึง 500 ตัน/ปี (ร้อยละ 60 เป็นพริกไทย) การผูกขาดเครื่องเทศทำให้เวนิสเป็นเมืองที่ร่ำรวยที่สุดในยุคดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงทางอำนาจในโลกมุสลิม โดยอาณาจักรออตโตมันเติร์ก ขยายตัวขึ้น ในขณะที่อาณาจักรไบเซนไทน์กำลังหดตัวลง โมเดลการค้าเครื่องเทศของเวนิสก็เริ่มสั่นคลอน เช่น ในปี ค.ศ. 1410-1411 ราคาเครื่องเทศก็พุ่งพรวด ราคาพริกไทยในอังกฤษเพิ่มสูงขึ้นถึง 8 เท่าในช่วงเวลานั้น ต่อมาเมื่ออาณาจักรออตโตมันเติร์กสามารถเอาชนะกรีกและตุรกีตะวันตกในปี ค.ศ. 1451 และต่อมาก็ได้ทำสงครามกับ กรุงคอนสแตนติโนเปิล ของอาณาจักรไบเซนไทน์ และเอาชนะได้ในปี ค.ศ. 1453 อาณาจักรออตโตมันเติร์กก็เก็บค่าผ่านทางสำหรับเรือที่ผ่านทะเลดำในอัตราที่สูงมาก รวมถึงชาวเมมลูสก์ (คู่แข่งของอาณาจักรออตโตมันเติร์ก) ก็เพิ่มภาษีเครื่องเทศที่ผ่านเมืองอเล็กซานเดรียด้วย จนในที่สุด โมเดลการค้าเครื่องเทศแบบผูกขาดในยุคก่อนก็ล่มสลายลง พร้อมกับกำไรของเมืองเวนิสก็ค่อยๆ ลดลงไปด้วย

การผูกขาดการค้าเครื่องเทศของชาวมุสลิมกระตุ้นให้ชาวยุโรปออกแสวงหาเส้นทางใหม่ ในการเข้าถึงเครื่องเทศได้โดยตรง โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าและอำนาจของชาวมุสลิมอีก การติดต่อค้าขายโดยตรงระหว่างอียิปต์และอินเดียอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้อำนาจของอาหรับอ่อนแอลงในช่วงระยะเวลานี้ ที่เห็นได้จากการล่มสลายของราชอาณาจักรชนชาเบอัน ของอาหรับตะวันตกเฉียงใต้ ที่มาแทนด้วยราชอาณาจักร

ฮิมไมยาริท ราว ๆ 115 ปีก่อนคริสต์ศักราช การส่งมอบเซยและเครื่องเทศอื่น ๆ เช่นพริกจากอียิปต์ทวีจำนวนขึ้นอย่างมหาศาล แต่การค้าขายโดยทางมหาสมุทรอินเดียก็ยังอยู่ในระดับต่ำ โดยมีเรือจากอียิปต์เพียงไม่กี่ลำที่เดินทางไปจากทะเลแดงต่อปี

3. เครื่องเทศกับประวัติศาสตร์ในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3.1. เกาะโมลุกกะ เกาะแห่งเครื่องเทศ

ฟรานซิสโก เซอร์รันโน ได้ค้นพบหมู่เกาะเครื่องเทศ และหมู่เกาะต่าง ๆ ในอาณานิคมภาคตะวันออกเฉียงใต้ ของมหาสมุทรอินเดีย แต่ความจริงแล้วเป็นของมหาสมุทรแปซิฟิกในปัจจุบัน

เรื่องราวเกี่ยวกับความมั่งคั่งของหมู่เกาะเครื่องเทศทางภาคตะวันออกของเอเชียนั้นเป็นสิ่งที่นักเดินเรือชาวโปรตุเกสสนใจยิ่งกว่าการค้นพบดินแดนใหม่ ชาวโปรตุเกสจึงได้เข้ามาตั้งท่ามาค้าขายติดต่อกับอินเดีย(เป็นการเข้าใจผิดว่าเกาะเครื่องเทศนั้นอยู่ในเขตของอินเดีย แต่จริง ๆ แล้วเป็นหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก หรือก็คือหมู่เกาะของอินโดนีเซียในปัจจุบัน) แต่การออกค้นหาแหล่งที่ตั้งยังทำไม่ได้สะดวกนัก

เพราะต้องมีการสู้รบกับชาวพื้นเมืองอยู่หลายครั้งหลายครา จนในที่สุดโปรตุเกสสามารถครอบครองดินแดนแถวฝั่งมาลาบาร์ (Malabar Coast) ของอินเดียได้สำเร็จ จึงได้เริ่มออกสำรวจหาหมู่เกาะเครื่องเทศ อยู่ทางตะวันออกของอินเดียแถบช่องแคบมะละกา และอาณานิคมช่องแคบมะละกานี้ชาวมลายูซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองมีอำนาจครอบครองอยู่ซึ่งไม่ยอมเป็นมิตร หรือท่ามาค้าขายติดต่อกับชนต่างชาติเป็นเด็ดขาด ดังนั้นโปรตุเกสจึงส่งกองทัพเรือ 19 ลำ พลทหาร 1900 คน ขึ้นโจมตียึดเมืองมะละกา เมืองหลวงไว้ได้ แล้วทำการปราบปรามชาวเมืองจนยอมเป็นเมืองขึ้น และได้มีอำนาจควบคุมช่องแคบมะละกา และหมู่เกาะในแถบนั้นไว้ทั้งหมด เรื่องราวประวัติศาสตร์หลังจากนี้จะคล้ายคลึงกับหัวข้อถัดไป เนื่องจากการรุกรานของชาวตะวันตกนั้นส่งผลต่อหมู่เกาะเกือบทั้งหมดในบริเวณมหาสมุทรแปซิฟิก รวมถึง มะละกา ที่กล่าวถึงในบทถัดไปเช่นกัน

3.2 มะละกา ศูนย์กลางแห่งการค้าเครื่องเทศ

มะละกาเป็นเมืองท่าเก่าแก่และมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของคาบสมุทรมาลายู เป็นเมืองที่ตั้งอยู่บริเวณช่องแคบระหว่างคาบสมุทรมาลายาและเกาะสุมาตราในทะเลอันดามัน ที่เรียกว่า “ช่องแคบมะละกา” ก่อนหน้านั้นมีเมืองท่าที่สำคัญบนเกาะสุมาตรา เช่น อูรู เปเดอร์ และปาไซ พ่อค้ามุสลิมจากแอฟริกาอาหรับ อินเดีย จีน ญี่ปุ่น จึงรู้จักกันดี เพราะเป็นเส้นทางผ่านไปสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะเมืองจีนทำให้

มะละกากลายเป็นจุดเชื่อมสำคัญระหว่างการค้ากับจีนในภาคตะวันออกและจากแอฟริกากับทะเลเมดิเตอร์เรเนียนในภาคตะวันตก

ในปี ค.ศ.1509 โปรตุเกส เดินทางมาถึง“มะละกา” เพื่อขอตั้งสถานีการค้าแต่ถูกปฏิเสธ จนนำไปสู่สงครามระหว่างโปรตุเกส-มะละกา ซึ่งโปรตุเกสเป็นฝ่ายชนะ เมื่อ 24 สิงหาคม ค.ศ.1511 ต่อมา มะละกา ก็ถูก ดัตช์ ยึดครองเมื่อปี ค.ศ.1641 ด้วยความที่พวกดัตช์นั้นมีกำลังมากกว่าทั้งในด้านการจัดการ เรือปืน การเงิน จึงทำให้ดัตช์ขับไล่โปรตุเกสออกไปได้และผูกขาดทางการค้าโดยสมบูรณ์ นอกจากนี้พวกดัตช์ได้ตั้งถิ่นฐานขึ้นอย่างถาวร ทำให้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่อประวัติศาสตร์ในหมู่เกาะอินโดนีเซีย

ต่อมาในยุคจักรวรรดินิยม มะละกาถูกมอบให้เป็นอาณานิคมของอังกฤษ ตามสนธิสัญญาแองโกล-ดัตช์ หรือ สนธิสัญญาอังกฤษ-ฮอลแลนด์ ค.ศ.1824 (พ.ศ.2367) ภายใต้การปกครองของอังกฤษ โดยมะละกา ให้อำนาจกับ ปีนัง และ สิงคโปร์ ในชื่อ "นิคมช่องแคบ" ซึ่งแตกต่างหากจากสหพันธรัฐมาเลย์

4. ผลที่เกิดขึ้นจากการล่าอาณานิคมเพื่อเครื่องเทศ

เป็นเรื่องที่แน่นอนอยู่แล้วว่าการล่าอาณานิคมจะสร้างผลประโยชน์มากมายให้แก่ประเทศที่ครอบครองดินแดน แต่สำหรับประเทศที่เป็นเมืองขึ้นแล้วนั้นจะถูกกดขี่และขูดรีดเอาผลประโยชน์ไปเกือบหมดสิ้น เกิดการสูญเสียเป็นวงกว้าง มีการค้าทาสในยุคล่าอาณานิคมที่มีการออกล่าดินแดนเครื่องเทศ การจับชาวพื้นเมืองมาบีบบังคับให้เป็นทาสของผู้รุกรานจากตะวันตกโดยมีเครื่องเทศเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะในอดีต เครื่องเทศเป็นสิ่งที่คนชนชั้นปกครองของประเทศมหาอำนาจต้องการอย่างมาก ทำให้มีการส่งทัพเรือออกไปเสาะแสวงหาเครื่องเทศด้วยวิธีต่างๆ ตั้งแต่การซื้อขายแลกเปลี่ยนอย่างไม่เป็นธรรม การบีบบังคับขู่เข็ญ และยึดครอง เรื่อยไปจนถึงการทำสงครามเพื่อแย่งชิงดินแดนในประเทศอื่นๆซึ่งมีทรัพยากรที่ตัวเองต้องการมาเป็นอาณานิคมของตน จับคนพื้นเมืองมาเป็นทาส บังคับให้เป็นแรงงานสร้างผลผลิตเพื่อขนกลับไปยังประเทศตะวันตก ทำลายพื้นที่ทางการเกษตรดั้งเดิมของท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นไร่ สวน โรงงานสำหรับผลิตเครื่องเทศและสินค้าเกษตรที่ตนเองต้องการ ก่อให้เกิดความยากจนขาดแคลนขึ้นในประเทศอาณานิคม

รายการอ้างอิง

ทวีศักดิ์ เผือกสม. ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย : รัฐจารีตบนหมู่เกาะ ความเป็นสมัยใหม่แบบอาณานิคม และสาธารณรัฐแห่งความหลากหลาย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ 2555.

ปรีดี หงษ์สดัน. พริกไทยกับการแย่งชิงเส้นทางการค้าอินเดียตะวันออกของมหาอำนาจยุโรป. [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <https://www.gypzyworld.com/article/view/1088>. ธันวาคม 2563.

ผึ้งดาว และ ผึ้งต๊ก. มะละกา จุดกำเนิดแผ่นดิน มาเลเซีย...เมืองมะละกาแห่งนี้. [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <https://www.beehappytravel.net/index.php?lay=show&ac=article&Id=539140433&Ntype=1>. ธันวาคม 2563.

พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์ และ นิธิยา รัตนานนท์. **Spice / เครื่องเทศ**. [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://www.foodnetworksolution.com/wiki/word/1331>. ธันวาคม 2563.

วรรณศิริ ศรีวรารณบุญย์. **เครื่องเทศและสมุนไพร**. [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://www.monstermom.net/?p=1794>. ธันวาคม 2563.

Krondi, Michael. **เครื่องเทศ : ประวัติศาสตร์รสจัดจ้าน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2553.